

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE LÕPP-PROTOKOLL 2010. AASTA
RIIGIEELARVE OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon. Valitsuskomisjoni juhib regionaalminister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhivad Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, Põhiseaduse § 154 ja § 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorra, Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2009. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

Läbirääkimiste lähtealused ja eesmärk

Tulenevalt kehtivast majanduslangusest ja määramatusest finantskriisi lõppemise aja suhtes pidada kohalike omavalitsuste tulubaasi stabiilsuse tagamiseks eriti oluliseks läbirääkimiste käigus osutada erilist tähelepanu:

- 1. Kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia tagamisele.**
- 2. Omavalitsustele riikliku majanduspoliitika raames stabiilse, seadustel põhineva võrreldava tulubaasi kindlustamisele, mis tagab neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmisega kaasnevate kulude katteks vajalikud tulud, võimaldab teha kohalikuks arenguks vajalikke investeeringuid ning tagab omavalitsuste jätkusuutliku arengu.**
3. Riikliku tsentraliseerimise vähendamisele, kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamisele, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamisele ja nende kvaliteedi tõstmisele.
4. Riiklikult kehtestatud püsivate eraldiste integreerimisele kohalike omavalitsuste tulubaasi läbi üksikisiku kohalikkude eelarvesse laekuva tulumaksuosa ja tasandusfondi suurendamise kaudu.
5. Riigi poolt osutatavate või rahastatavate teenuste tagamisele mahus, mis võimaldavad majanduslanguse perioodil kindlustada elanikele piisava toimetuleku. Kohalike omavalitsuste poolt osutatavate riiklike teenuste rahastamine peab kindlustama nende kättesaadavuse ja kvaliteedi.
6. Iga uue funktsiooni või ülesande lisandumisel täiendada kohalike omavalitsuste tulusid lisanduva funktsiooni täitmiseks vajalike rahaliste vahenditega.
7. Kui pärast eelarve vastuvõtmist kehtestatakse Riigikogu või Vabariigi Valitsuse õigusakte, mille alusel eelarve tulud vähenevad või kulud suurenevad, hüvitatakse vastavad summad või vähendatakse vastavalt kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustusi.
8. Eelarvete tasandamise süsteemi analüüsile ja selle täiustamisele.

Läbirääkimiste käik

1. Kohalike omavalitsuste tulubaas ja riigieelarvest finantseerimine

Tabel 1. Kohalike omavalitsuste põhinäitajad (25.09.2009. a seisuga)

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010*	2011*
Tulud KOKKU	14 656	18 104	20 149	22 753	19 500	19 000	18 800
Põhilised maksutulud	7 127	8 738	10 730	12 653	10 969	10 602	11 156
- Tulumaks	6 348	7 870	9 826	11 488	9 810	9 390	9 910
- Maamaks	506	517	539	751	750	790	810
- Kohalikud maksud	118	132	146	185	160	172	186
- Keskkonnatasud	155	218	218	230	249	250	250
Tasandusfond ¹	950	1 132	1 430	1 430	1 152	1 102	1 132
Eelarvete koondtasakaal	-79	747	-294	-887	-1 200	-600	-500
Võlakoormus kokku	4 166	5 165	6 048	7 998	8 598	8 698	8 898
Suhtarvud ja kasvud							
<i>Eelarve tulud (% SKP-st)</i>	8,4%	8,7%	8,2%	9,0%	9,2%	9,1%	8,5%
<i>Eelarve tulud (% valitsussektori tuludest)</i>	21,0%	21,1%	19,7%	21,1%	18,5%	18,6%	18,1%
<i>Maksutulud (% SKP-st)</i>	4,1%	4,2%	4,4%	5,0%	5,1%	5,1%	5,1%
<i>Tulubaas (% SKP-st)</i>	4,2%	4,3%	4,6%	5,1%	5,1%	5,0%	5,0%
<i>Koondtasakaal (% SKP-st)</i>	0,0%	0,4%	-0,1%	-0,4%	-0,6%	-0,3%	-0,2%
<i>Võlakoormus (% SKP-st)</i>	2,4%	2,5%	2,5%	3,2%	4,0%	4,2%	4,0%
<i>Eelarve tulude kasv (v.e.a)</i>	14,0%	23,5%	11,3%	12,9%	-14,3%	-2,6%	-1,1%
<i>Tulubaasi kasv (v.e.a)</i>	11,5%	23,3%	25,1%	14,8%	-15,1%	-4,3%	5,2%
<i>Riigieelarve tulud SKP-s</i>	31,5%	32,8%	33,5%	33,7%	40,4%	39,9%	38,4%
<i>Riigieelarve tulude kasv (v.e.a)</i>	18,9%	23,0%	20,8%	3,5%	1,4%	-3,0%	1,7%
<i>Riigieelarve pubastulud SKP-s</i>	15,9%	16,2%	16,5%	15,5%	16,0%	16,3%	15,8%
<i>Riigieelarve pubastulude kasv (v.e.a)</i>	18,0%	20,5%	20,9%	-3,4%	-13,0%	0,3%	2,1%

* Prognosis

¹ Aastatel 2009 ja 2010 ei ole kohalike omavalitsuste tulubaasi stabiliseerimise toetust näidatud tasandusfondi all

Tabel 2. Poolte seisukohad omavalitsuste tulubaasi ning riigieelarveliste eraldiste osas (tuhat krooni)

	2009 EA	2010				
		KTK taotlus	KTK täpsustatud taotlus	EA eelnõu	Kokkulepe	KTK lahk-arvamus
1. Tulubaas: sh						
Üksikisiku tulumaksu osa	11,4%	11,93%	11,93%	11,4 %	X	11,93%
Tasandusfondi „k” valemiga eraldatav osa	1 151 500	1 430 000		1 101 500	X	1 430 000
Omavalitsuste tulubaasi stabiliseerimise toetus	30 000			30 000		X
Tasandusfondi pealinna funktsioonide täitmise katteks eraldatav osa	0	4 000		0	X	4 000
2. Eraldised riigieelarvest: sh:						
2.1 Haridusvaldkond, sh.						
Haridustoetus kokku, sh:	3 238 132			3 124 974,3		
Palgavahendite osa	2 807 094,5					
Õpikute soetamise toetus	282 kr. õpilane 42 753	338 kr. õpilane				
Õppevahendite soetamise toetus	458 kr. õpilane 52 718,4	526 kr. õpilane				
Ühisürituste ja ainesektsioonide tegevuse toetus	18 102,9	19 900				
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate täiendkoolituse toetuseks	15 623,5	3 % 2008.a. palgafondist				
Investeeringutoetus	4400 kr. klass +100kr.õpilane 51 071	250 000				
Koolilõuna toetus	11,47 kr päev 225 658	20 kr. päev				
Muud eraldised haridusvaldkonnas, sh:						
Koolitranspordi toetus	0	220 000		0		
2.2 Sotsiaalvaldkond, sh.						
Sotsiaaltoetuste korraldamise toetus	12 800	10% toimet. vahenditest		12 800	X	15% toimet. vahendite st 52 500
Puudega lapse hooldajatoetus	23 879,25			31 266,7		X
Vahendid toimetulekutoetusteks	200 000			350 000		X

2.3 Kultuurivaldkond, sh.						
Investeeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks	20 800	250 000	20 800	20 800		X
Rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks	26 253	35 000	26 253	26 253		X
Maakondlike tervisespordikeskuste suunatud programmi summad	5 000	15 000	5 000	4 500		X
Kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevustoetusi	14 582	24 000	14 582	12 080		X
Ujumise algõpetuse programmi	3 600	7 500	3 600	3 600		X
Tallinn Euroopa Kultuuripealinn 2011	10 000	50 000	50 000	20 000	20 000	X
2.4 Teede ja transpordi valdkond:						
Kohalike teede hoid	178 000	15% teehoiu vahenditest		178 000		X
Maakonna ühistranspordi-liinidele eraldatav toetus	339 000	339 000		339 000		X
2.5 Keskkonna valdkond:						
Riigi omandis olevate maade hooldamisega seotud tööde finantseerimiseks	5 000	5 000		5 000	5000	X
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2004-2006 periood	994 401 (2009.a.kokkuleppes)	346 000				
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2007-2013 periood ²	430 000 (2009.a.kokkuleppes)	1 110 000		1 110 000		
2.5 Regionaalarengu valdkond:						
Üleriigiliste omavalitsusliitudele rahvusvaheliseks koostööks	2 000	2 500		1 820		X
Täiendav toetus väikesaartele	6 500			6 500		X

² Valdkondlike rakenduskavade kehtiva jaotuse kohaselt

Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb:

1. Lähtudes kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia tagamise põhimõttest:

1.1. muuta tulumaksuseadust ja näha ette omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa taastamine 11,93 %-ni maksumaksja brutotulust;

1.2. näha ette tasandusfondi "k" valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemine võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega vastavalt p. 1. 1

täiendavas arvestuslikus summas, tasandamaks maksutuludest laekuvate vahendite ja kulutuste ebaühtlast jagunemist.

2. Näha riigieelarves ette vahendid maamaksu vähenemise kompenseerimiseks kohalikele omavalitsustele, kui aasta keskel moodustatakse uusi kaitsealade loodusreservaate ja sihtkaitsevööndeid ning püsielupaikade sihtkaitsevööndeid.
3. Kaardistada riigi poolt aastatel 2005-2008 omavalitsusüksustele üle antud funktsioonid ning analüüsida nende täitmiseks eraldatud vahendite vastavust ülesannete täitmiseks tehtud tegelike kulutustega.
4. Kavandada riigieelarves vahendid Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest tulenevate täiendavate kulude finantseerimise kindlustamiseks: õpilastranspordi kulude katmiseks ja õpilaskodude riigieelarvest rahastavate kohtade arvu suurendamiseks.
5. Säilitada kohalikele omavalitsustele suunatud struktuurivahendite maht vastavalt 2007-2013 kinnitatud rakenduskavadele.

Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Kuna kohalike omavalitsuste eelarve tulude ja tulubaasi osakaal SKP-s on aastatel 2009 ja 2010 eeldavalt kõrgemal 2007. aasta tasemest, ei kavandata 2010. aasta riigieelarves muuta kohalike omavalitsuste tulumaksu osa ja tasandusfondi kogusummat võrreldes 2009. aastaga.
2. Kohalike omavalitsuste koondelarve puudujäägi kontrolli all hoidmiseks jätkatakse kohustuste võtmise piirangu rakendamist, mis lubab kohustusi võtta välisabi projektide omaosaluse katteks, sildfinantseerimiseks ning vajadusel olemasolevate kohustuste refinantseerimiseks.
3. Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandusõiguse tasu ja kaevandamisega seotud vee-erikasutuse tasu kohalikele omavalitsustele laekuva osa vähendamine ja loodusvarade kasutamise tasude välja arvamine tasandusfondi arvestuslike tulude hulgast.
4. Looduskaitsealadelt maamaksu vabastuse ärakaotamine ning maa kasutamise piirangute mõju isikutele kompenseerimine läbi Natuura alade toetusmeetme.
5. Kohalikele omavalitsustele õigusaktidega pandud kohustuste analüüsimine ja võimalusel pandud kohustuste vähendamine.
6. Jätkata läbirääkimisi kohalike omavalitsuste finantsvõimekuse suurendamiseks ning eelarvepositsiooni parandamise meetme rakendamiseks.
7. Kohalike omavalitsuste tasandil teenuste konsolideerimine ja kompetentsikeskuste loomine (finantsarvestus ja hanked).
8. Peame vajalikuks, et kohalikud omavalitsused kärbiksid oma kulusid tulude vähenemisega samas ulatuses, et tagada jätkusuutlik põhitegevuse tulem.

Kokkulepe:

1. Rahandusministeerium valmistab ette maamaksu seaduse muutmise eelnõu, mille kohaselt alates 2010. aastast rakenduvad eelarveaasta keskel kehtestatud looduskaitsealadel maamaksu vabastused järgmise eelarveaasta algusest.
2. Jätkata läbirääkimisi looduskaitsealade maamaksuvabastuste ärakaotamiseks ja piirangute mõju kompenseerimiseks näiteks läbi toetusmeetmete.
3. Jätkata läbirääkimisi tasandusfondi k-valemis kasutatava puudega hooldatava parameetri muutmiseks puudega inimese parameetriks, eesmärgiga rakendada muudatust 2010. aasta algusest.
4. Jätkata läbirääkimisi kohalike omavalitsuste finantsvõimekuse suurendamiseks ning eelarvepositsiooni parandamise meetme rakendamiseks.
5. Valitsuskomisjon teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku kohaliku omavalitsuste infrastruktuurile suunatud struktuuritoetuste mahtu mitte vähendada. Omavalitsusliitude Koostöökogu esindajad

kaasatakse struktuurivahendite valdkondlike rakenduskavade muutmise ettepanekute väljatöötamise protsessi.

Eriarvamus:

Omavalitsusliitude koostöökogu taotleb jätkuvalt:

1. Tulumaksuseaduse muutmist ja omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa taastamist 11,93 %-ni maksumaksja brutotulust.
2. Tasandusfondi "k" valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemist võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega vastavalt p.l. täiendavas arvestuslikus summas, tasandamaks maksutuludest laekuvate vahendite ja kulutuste ebaühtlast jagunemist.
3. Tasandusfondi täiendava rea – "pealinna funktsiooni täitmiseks vajalike kulutuste katteks" lisamist, (mille sisuks on traditsioonilised Vabariigi aastapäeva üritused, erakorralised kulud seoses kõrgete väliskülaliste vastuvõtuga, riiklikult tähtsate objektide korrashoiuga seotud kulude katmine). Näha ette selleks vähemalt 4 miljonit krooni.

Edaspidi lahendamist vajavad küsimused:

1. Kaardistada riigi poolt aastatel 2005-2008 omavalitsusüksustele üle antud funktsioonid ning analüüsida nende täitmiseks eraldatud vahendite vastavust ülesannete täitmiseks tehtud tegelike kulutustega.
2. EL järgmise finantsperspektiiviga seotud küsimused.

2. Poolte ettepanekud ja taotlused valdkonniti

I Hariduse- ja noorsootöö valdkond:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Haridustoetuseks ette nähtud vahendid peavad katma seaduste ja seaduse alusel omavalitsusüksustele pandud ülesannete täitmise, sealhulgas omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamise võimaluse läbi palgavahendite üldmahu kasvu.
2. Läbirääkimiste esimeses etapis enne HTM ja RM poolt haridustoetuse mahu kavandamist leppida kokku haridustoetuse mudeli erinevate komponentide suuruses haridustoetuse mahu kavandamiseks riigieelarves, sealhulgas:
  - 2.1. näha ette investeringukomponent vähemalt 2008. aasta tasemel, töötada välja meetod nende vahendite kandmiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi;
  - 2.2. Lisada koolitoidu toetus haridustoetuse hulka ning kavandada kõigi põhikooli õpilaste toitlustamise rahastamise toetamiseks vahendid arvestusega vähemalt 20 krooni põhikooli õpilase kohta koolipäeva arvestuses;
  - 2.3. suurendada õpikute soetamise toetust õpilase kohta vähemalt 20%;
  - 2.4. suurendada õppevahendite soetamise toetust õpilase kohta vähemalt 15%;
  - 2.5. suurendada ühisürituste ja aineseksioonide toetust vähemalt 10%.
3. Kavandada täiendavaid ressursse riikliku üldhariduse arengukavaga kohalikule omavalitsusüksustele alushariduse valdkonnas (sh koolieelse eelõpetuse võimaldamine) pandud ülesannete täitmiseks.
4. Leida lisavahendid tugisüsteemide (logopeedide ja abiõpetajate) rakendamise toetamiseks.
5. Töötada välja õpilastranspordi logistika ja rahastamise süsteem riigieelarvest seoses koolivõrgu korrastamise kavaga.

6. Kavandada õpilaskodude laiendamiseks vahendeid riigieelarvest seoses gümnaasiumite arvu optimeerimisega.
7. Jätkata Avatud Noortekeskuste toetuste programme.
8. Jätkata Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2008 määruse nr. 30 rakendamist.
9. Kavandada Haridus- ja teadusministeeriumi eelarves täiendav toetus kohalikele eelarvetele laste ujumisõpetuse läbiviimiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Arvestades majanduslangusest tingitud riigieelarve võimaluste vähenemisega ei ole Koostöökogu ettepanekud, mis puudutavad olemasolevate haridustoetuste mahtude suurendamist või täiendavate toetusliikide kavandamist 2010. aasta riigieelarves realiseeritavad. Olemasolevate ressursside eesmärgipäraseks ja säästlikuks kasutamiseks jätkub 2010. aastal üldhariduskoolide rahastamis põhimõtete edasiarendamine koostöös kohalike omavalitsuste üleriigiliste liitude esindajatega. Samuti jätkatakse läbirääkimisi haridustoetuse üksikute alaliikide mahtude ja jaotuspõhimõtete üle, kohalike omavalitsuste vahelise arvlemisega ning koolivõrgu korrastamisega seotud probleemide käsitlemist.
2. Riigieelarvest eraldatav hariduskulude toetus omavalitsustele ei ole ainus katteallikas kõigi seadustest ja seaduste alusel neile pandud ülesannete täitmiseks. Haridustoetuste eesmärk on eelkõige toetada kokkulepitud kriteeriumide alusel kohaliku omavalitsuse üksusi haridusvõimaluste tagamisel sõltumata konkreetse kohaliku omavalitsuse (koolipidaja) tulubaasist ja eelarvevõimalustest. Läbirääkimiste üheks objektiks on muuhulgas nn kohapealseteks hariduskorralduslikeks otsusteks rahastamismudelid ettenähtud vabade vahendite lõtk, mis võimaldab muuhulgas ka omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamist lähtuvalt üleriigiliselt kokku lepitavatest palga alammääradest (kokkuleppe mittesaavutamisel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestavatest palga alammääradest), samuti kohalikest tingimustest ja tööturu pakkumistest.
3. Õpilaste arvu vähenemise ja piiratud ressursside olukorras muutub järjest aktuaalsemaks koolivõrgu korrastamise vajadus, eelkõige gümnaasiumitaseme osas. Koolivõrgu korrastamise tulemusena vabaneks hariduskuludest teatud ressurss, mida on võimalik suunata muuhulgas ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest tulenevate täiendavate kulude finantseerimise toetamiseks. Konkreetsed meetmed kavandatakse hilisemates riigieelarve strateegiatel koos põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud muudatuste rakendamisega. Olenevalt riigieelarve võimalustest, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu menetlemisest ja koolivõrgu korrastamise kava realiseerimisest, võidakse riigieelarves tulevikus ette näha ka toetus kohalikele omavalitsustele õpilaste transpordi korraldamiseks.
4. 2010. aasta riigieelarve projektis taotletakse tasandusfondi hariduskulude hulgas järgmiste toetuste kavandamist kohalikele eelarvetele:
  - 4.1. pedagoogide palgavahendite toetust mahus, mis võimaldab hoida õpetajate palga alammäärad vähemalt 2009. aasta kehtival tasemel ja kohapealseteks hariduskorralduslikeks otsusteks rahastamismudelid ettenähtud lõtku vähemalt 8%;
  - 4.2. üldhariduskoolide investeringute toetust 2009. aastal kavandatud mahus s.o. vähemalt 51 miljonit krooni;
  - 4.3. õpikute ja õppevahendite soetamise toetuse säilimist 2009. aasta tasemel s.o. 740 krooni (õpikud 282 krooni ja õppevahendid 458 krooni) õpilase kohta;
  - 4.4. koolilõuna toetust mahus, mis võimaldab hoida üldhariduskoolide 1.-9. klassi õpilaste koolilõuna toidupäeva toetuse vähemalt 2009. aasta tasemel;
  - 4.5. omavalitsusüksuste lasteaiapedagoogide tööalaseks koolitusteks toetust 3% nende 2008. aasta palgafondist;
  - 4.6. toetust aineseksioonide tegevuse ja ühisürituste korraldamiseks (konkreetne toetussumma

suurus ja jaotuspõhimõtted lepitakse kokku hiljemalt jaanuaris 2010, arvestades haridustoetuse üldmahtu vastuvõetud riigieelarves ja teisi prioriteete);

5. Lisaks taotletakse 2010. aasta riigieelarve projektis Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarves:
  - 5.1. õpilaskodu toetust mahus, mis võimaldaks jätta riiklikult toetatavate kohtade arvu vähemalt samaks 2009. aastal toetatud kohtade arvuga. Õpilaskodu toetus on tulevikus otstarbekas lisada tasandusfondi hariduskulude hulka;
  - 5.2. vahendid e-õppe programmi Tiigrihüpe II rakendamiseks, millega toetatakse kaasaegsete IT-varustuse soetamist koolidele ja õppetarkvara ning e-õppe keskkondade arendamist vastavalt ajakohastatud õpikeskkonna ja õppevahendite standardile;
  - 5.3. toetust täiendavaks eesti keele õppeks muukeelsetes lasteasutustes ja eestikeelsele õppele üleminekuks gümnaasiumides.
  - 5.4. toetust avatud noortekeskuste programmi jätkamiseks ning noorteühingute, osaluskogude ja alaealiste komisjonide toetused, mis aitavad kaasa nende struktuuride tegevusele kohaliku tasandil.

Kokkulepe:

1. Jätkatakse läbirääkimisi nii tasandusfondis hariduskuludeks kavandatavate eraldiste (haridustoetuse) kui ka muude kavandatavate hariduse ja noorsootöö valdkonna toetuste üle 2011-2014 RES-is ning 2011. aasta riigieelarves. Tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu menetlemisest ja selle alusel kavandatavast koolivõrgu muudatustest jätkatakse läbirääkimise õpilastranspordi toetamise võimaluste üle.
2. Jätkatakse läbirääkimisi järgmiste hariduskulude toetusliikide üle, eesmärgiga jõuda hiljemalt jaanuaris 2010 kokkuleppele vastuvõetud riigieelarves ettenähtud hariduskulude täpsemas jaotuses:
  - a. pedagoogide palgavahendite toetus;
  - b. investeeringutoetus;
  - c. õpikute ja õppevahendite toetus;
  - d. koolilõuna toetus;
  - e. ainesektsioonide ja maakondlike ühisürituste korraldamise toetus.
3. Jätkatakse riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse jaotuspõhimõtete edasiarendamist võttes aluseks varasemate aastate eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkuleppeid, sealhulgas analüüsitakse 1. jaanuarist 2008. aastal rakendunud rahastamismudeli toimimist ning kujundatakse ühised seisukohad mudeli täiustamiseks.
4. Jätkatakse läbirääkimisi õpilaskodu toetuse lisamiseks tasandusfondi hariduskulude hulka.
5. Koolitoidu toetus lisatakse 2010. aasta riigieelarves tasandusfondi hariduskulude hulka, mis võimaldab paindlikumalt reageerida toetuse arvestamiseks aluseks oleva õpilaste arvu muutusele eelarveaasta jooksul.
6. Omavalitsusüksuste koolieelsete lasteasutuste pedagoogide tööalaseks koolitusteks eraldatakse 2010. aasta riigieelarvest toetust 3% nende 2008. aasta palgafondist.
7. Jätkatakse avatud noortekeskuste toetamise programmi.
8. Koolivõrgu korrastamise vajadusest tulenevalt teostab Haridus- ja Teadusministeerium maavanema või maakondliku omavalitsusliidu tellimisel koolivõrkude analüüsid koos soovituslike lähteseisukohtadega koolivõrgu edasiseks arendamiseks.

Eriarvamus:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb:

- 1.1. haridustoetuse suuruse määramist vastavalt kokkulepitud valemi põhimõtetele. (Jätkuvalt ei ole haridustoetuse maht kujundatud varem kokkulepitu kohaselt, vaid valemit kasutatakse vaid vahendite jaotamiseks);
- 1.2. koolitoidu toetuse mahu arvestamisel Sotsiaalministri määruse (koolitoidu maksumus) järgimist;
- 1.3. täiendavate ressursside kavandamist riikliku üldhariduse arengukavaga kohalikele omavalitsusüksustele alushariduse valdkonnas (sh koolieelse eelõpetuse võimaldamine) pandud ülesannete täitmiseks;
- 1.4. lisavahendite leidmiseks tugisüsteemide (logopeedid ja abiõpetajad) rakendamise toetamiseks.

II Sotsiaal-, töö ja tervishoiu valdkond:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele.
2. Jätkata läbirääkimisi toimetulekutoetusteks kavandatavate vahendite üldmahust uute teenuste loomise ja olemasolevate teenuste arendamise kulude katmiseks kavandatavate vahendite suurendamiseks (vähemalt 10% / 15% ulatuses).
3. Näha 2010. aastal puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendid eraldistena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga.
4. Jätkata läbirääkimisi esmatasandi tervishoiuteenuste infrastruktuuri väljaarendamise rakendusplaani elluviimise ja hilisema ülalpidamiskulude katmise osas.
5. Jätkata läbirääkimisi hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste integreerimiseks eesmärgiga tagada kõigile inimestele väärikas vananemine ja oma terviseprobleemiga toimetulek. Kavandada selleks vajalikud sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning välja töötada rahastamisskeemid.
6. Jätkata läbirääkimisi koolitervishoiuteenuse kättesaadavuse ja järjepidevuse üle kõikidele omavalitsuses elavatele lastele (s.h. ka koolieelsetes lasteasutustes) koostöös tervishoiuteenuste osutajatega. Muuhulgas eesmärgiga kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamine haigekassa vahenditest.
7. Leida võimalus eraldada riigieelarvest vahendid ravikindlustuseta isikutele perearstiteenuse ja eriarstiteenuse võimaldamiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Sotsiaalministeerium arvestab vajadusega tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele.
2. Näha 2010. aastal puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendid eraldistena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga. Alustada läbirääkimisi uue vahendite jagamise meetodika väljatöötamiseks.
3. Kaasata kohalikud omavalitsused küsimuste lahendamise protsessi esmatasandi tervishoiuteenuste korraldusfunktsiooni tsentraliseerimisel Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse.
4. Informeerida kohalikke omavalitsusi hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste osutamiseks tehtavate investeeringute jaotuse protsessist ja otsustest.
5. Praeguse riigieelarve seisu juures ei ole vahendeid ravikindlustuseta isikutele perearstiteenuse ja eriarstiteenuse võimaldamiseks.

Kokkulepe:

1. Sotsiaalministeerium arvestab vajadusega tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele. 2010. aasta riigieelarves nähakse ette vahendid toimetulekutoetuse administreerimiskulude katteks 2009. aastaga samas mahus.
2. 2010. aastal eraldatakse puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendeid eraldisena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga arvestades kogu kalendriaastat.
3. Kohalikud omavalitsused kaasatakse küsimuste lahendamise protsessi esmatasandi tervishoiuteenuste korraldusfunktsiooni tsentraliseerimisel Sotsiaalministeeriumi haldusalasse.
4. Kohalikke omavalitsusi informeeritakse hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste osutamiseks tehtavate investeeringute jaotuse protsessist ja otsustest.
5. Jätkatakse läbirääkimisi koolitervishoiuteenuse kättesaadavuse ja järjepidevuse üle kõikidele omavalitsuses elavatele lastele (s.h ka koolieelsetes lasteasutustes) koostöös tervishoiuteenuste osutajatega. Muuhulgas eesmärgiga kavandada lisaks koolitervishoiuteenuste rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamine haigekassa vahenditest.

Eriarvamus:

1. Omavalitsusliitude koostöökogu taotleb:
  - 1.1. toimetulekutoetusteks kavandatavate vahendite üldmahust uute teenuste loomise ja olemasolevate teenuste arendamise kulude katmiseks kavandatavate vahendite suurendamist (vähemalt 15% ulatuses).
  - 1.2. riigieelarvest ravikindlustuseta isikutele perearstiteenuste ja eriarstiteenuste võimaldamiseks vahendite eraldamist.

III Kultuuripärand ja sport:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Näha riigieelarves ette investeeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeeringuteks, vähemalt 250 miljonit krooni aastas. Kavandada investeeringutoetuse eraldamine esmajärjekorras omavalitsustele, kellele juba eraldatud investeeringutoetusi 2008. aastal vähendati. Jätkata läbirääkimisi kultuurivaldkonna infrastruktuuri kapitalikulude katmiseks vajalike vahendite lisamiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi.
2. Kohalikele omavalitsustele kuuluvate üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide rahastamisel näha investeeringute osas ette vähemalt 50 % riigi osalus.
3. Riigieelarve toetused rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks, huvihariduse toetamine ning terviseprogrammide arendamise raames maakondlike tervisespordikeskuste toetamine peavad jätkuma vähemalt 2008. aasta tasemel.
4. Laulu- ja tantsupeotraditsiooni hoidmiseks täpsustada kohaliku omavalitsuse, maakondlike omavalitsusliitude, maavalitsuste ja ministeeriumi funktsioone ja eraldada kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevustoetusi vähemalt 2008. aasta tasemel.
5. Jätkata algklassidele mõeldud ujumise algõpetuse programmi toetamist suurendades selleks vahendeid 7 500 000 kroonini.
6. Kavandada perioodil 2010-2012 riigieelarves toetus Tallinna linnale vabariigi esindamiseks Euroopa kultuuripealinnana, arvestusega 1/3 projekti kogumahust (taotluse eelarve kokku 189,7 miljonit krooni, s.h. 2010. a. 50 milj. krooni).
7. Jätkata professionaalsete munitsipaalteenustuste toetamist riigieelarvest.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Kultuuriministeerium säilitab seniseid programmi- ja tegevustoetusi, kuid 9%-lise kärpega võrreldes 2009. aasta tasemega.
2. Kultuuriministeerium peab oluliseks ujumise algõpetuse programmi rahastamist ka 2010. aastal.
3. Tallinn Euroopa Kultuuripealinn 2011 programmi toetamiseks planeerib Kultuuriministeerium 2010. aastal toetust 20 000 000 krooni.

Kokkulepe:

1. Riigieelarve toetused rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks ning terviseprogrammide arendamise raames maakondlike tervisespordikeskuste toetamiseks jätkuvad.
2. Laulu- ja tantsupeotraditsiooni hoidmiseks kooridele, rahvatantsurühmadele ning orkestrite tegevustoetusi jätkatakse vähemalt 2009. aasta tasemel.
3. Alklassidele mõeldud ujumise algõpetuse programmi toetamist jätkatakse vähemalt 2009. aasta tasemel.
4. Jätkatakse professionaalsete munitsipaaltegevusüksuste toetamist riigieelarvest.
5. Tallinn Euroopa Kultuuripealinn 2011 programmi toetamiseks planeerib Kultuuriministeerium 2010. aastal toetust 20 000 000 krooni.

Eriarvamus:

1. Omavalitsusliitude koostöökogu taotleb jätkuvalt:
  - 1.1. Kohalikele omavalitsustele kuuluvate üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide investeeringute rahastamisel vähemalt 50 % riigi osaluse kavandamist.

IV Teehoid ja ühistransport:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Kohalike teede hoiu tagamiseks muuta teeseadust, sätestades selles kütuseaktsiisist teehoiuks laekuvate vahendite arvel kohalike teede hoiuks eraldatava osa suuruseks vähemalt 15%.
2. Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteed ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.
3. Jätkata maakonna ühistranspordiliinide toetamist vähemalt 2009. aasta tasemel (339 milj. krooni).
4. Teha ettepanek Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile valmistada ette ühistranspordiseaduse muutmine pidades silmas vajadust kompenseerida ühistranspordiseadusest tulenevate riigipoolsete sõidusoodustuste tõttu saamata jäävad tulud kohalikele omavalitsustele.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Vastavalt „Teeseadusele“ raha jaotus riigimaanteed hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves. Käesolevas majandussituatsioonis ei ole otstarbekas seadust muuta.
2. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on esitanud Rahandusministeeriumile taotluse kohalike teede hoiuks riigitulu piirsuma suurendamiseks vähemalt 178 miljoni krooni võrra.
3. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kavandab 2010. aastal jätkata maakonna ühistranspordiliinide toetamist 2009. aasta tasemel.
4. Ühistranspordi seaduse kohaselt on riigisisel liinil (kaasa arvatud kommertsliin) raudtee-, maantee- ja veeliikluses vedaja kohustatud tasuta vedama eelkooliealisi lapsi ning puudega lapsi, sügava puudega 16-aastaseid ja vanemaid isikuid ning sügava või raske nägemispuudega isiku saatjat või nägemispuudega isikut saatvat juhtkoera kusjuures tasuta sõitu vedajale ei hüvitata.

Kommerts- ja omavalitsusliinidele sõidusoodustuste kompenseerimiseks puuduvad riigieelarvelised võimalused.

Kokkulepe:

1. 2010. aasta riigieelarve eelnõus nähakse ette kohalike teede hoiuks 178 miljonit krooni, mis jaotatakse omavalitsusüksuste vahel samadel põhimõtetel kui 2009. aasta vahendid.
2. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitab lähiajal omavalitsusliitudele omapoolse visiooni kohalike omavalitsuste teede teehoiuks eraldatavate vahendite uute võimalike jaotuspõhimõtete kohta eesmärgiga koostöös omavalitsusliitudega välja töötada teehoiu vahendite kulupõhisem jaotusvalem.
3. 2010. aastal jätkatakse maakonna ühistranspordiliinide toetamist 2009. aasta tasemel.

Eriarvamus:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb:
  - 1.1. Kohalike teede hoiu tagamiseks muuta teeseadust, sätestades selles kütuseaktsiisist teehoiuks laekuvate vahendite arvel kohalike teede hoiuks eraldatava osa suuruseks vähemalt 15%;
  - 1.2. Ühistranspordi seadusega ette nähtud sõidusoodustuste kompenseerimist omavalitsustele.

V IKT valdkonnas:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Kohalikes omavalitsustes rakendatakse digitaalset asjaajamist.
2. Riigi ja omavalitsuste poolt kindlustatakse informatsiooni lihtne leitavus ja süstematiseeritud pakkumine ning elanike kaasamine kohaliku elu korraldusse, järgides e- Riigi hartas toodud põhimõtteid.
3. Otsitakse võimalusi avalike teenuste kättesaadavuse edasiseks parendamiseks eesmärgiga suurendada e-teenuste jaotuskanali osakaalu.
4. Teavitatakse elanikkonda infoühiskonnaga kaasnevatest võimalikest riskidest ning tagatakse infosüsteemide turvaline käitlemine.
5. Esitatakse IKT toimekonna poolt koostatud Hariduse 21. Sajandi infrastruktuuri kontseptsiooni lähteülesanne läbirääkimiseks ja kooskõlastamiseks ning taotletakse kontseptsiooni saamise ning piloteerimise küsimuste lülitamist IKT arendamise tegevuskavva.
6. Fiiberoptilise lairibavõrgu planeerimisel maakondades konsulteeritakse omavalitsuste esindajatega.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Kohalikes omavalitsustes rakendatakse digitaalset asjaajamist.
2. Informatsiooni lihtne leitavus ja süstematiseeritud pakkumine ning elanike kaasamine kohaliku elu korraldusse, järgides e- Riigi hartas toodud põhimõtteid.
3. Avalike teenuste kättesaadavuse edasine parendamine eesmärgiga suurendada e-teenuste jaotuskanali osakaalu.
4. Elanikkonna teavitamine infoühiskonnaga kaasnevatest võimalikest riskidest ning tagada infosüsteemide turvaline käitlemine.

Kokkulepe:

1. Kohalikes omavalitsustes jätkatakse digitaalse asjaajamise rakendamist.

2. Riigi ja kohalike omavalitsuste poolt kindlustatakse informatsiooni lihtne leitavus ja süstematiseeritud pakkumine ning elanike kaasamine kohaliku elu korraldusse, järgides e-Riigi hartas toodud põhimõtteid.
3. Otsitakse võimalusi avalike IT teenuste kättesaadavuse edasiseks parendamiseks eesmärgiga suurendada e-teenuste jaotuskanali osakaalu.
4. Teavitatakse elanikkonda infoühiskonnaga kaasnevatest võimalikest riskidest ning tagatakse infosüsteemide turvaline käitlemine.
5. Jätkatakse läbirääkimisi KOV IKT toimkonna poolt koostatud Hariduse 21. sajandi infrastruktuuri kontseptsiooni lähteülesande koostamiseks ja taotlemiseks kontseptsiooni saamise ning piloteerimise küsimuste lülitamiseks „Infoühiskonna arengukava 2013“ arendamise rakenduskavva;
6. Jätkatakse läbirääkimisi, et fiiberoptilise lairibavõrgu planeerimisel maakondades konsulteeritakse omavalitsuste esindajatega.

VI.I Maakasutus ja keskkonnahoid:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Taotleda Vabariigi Valitsuselt riigi maapoliitika põhimõtete selget defineerimist, sealhulgas riigi maareservi suuruse kindlaksmääramist ning omavalitsustele seadusega pandud ülesannete täitmiseks ja arengu tagamiseks vajaliku maa munitsipaliseerimise küsimuse lahendamist. Maad, mis kuulusid enne natsionaliseerimist omavalitsustele peaksid kuuluma munitsipaliseerimisele.
2. Jätkata läbirääkimisi seadustamiseks võimalus vaba- ja reformimata riigimaa tasuta munitsipaliseerimiseks kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks, sh arendustegevuseks, ettevõtluse soodustamiseks jne.
3. Jätkata läbirääkimisi kahepoolset aktsepteeritavate tingimuste osas, mille täitmisel on osapooled nõus menetlema sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise ettepanekuid ning leppida kokku seadusandluse muudatustes, mis võimaldaks kohaliku omavalitsuse omandis oleva kinnisvara, mis asub sotsiaalmaal, müüki lihtsustatud korras, ilma riigiorganitega kooskõlastamist. Luua süsteem, et katta omavalitsuste kulutused eraomanikelt seoses avalike ülesannete täitmiseks (teed, tänavad, pargid, mänguväljakud, kalmistud) ostetava maaga. Lihtsustada sotsiaalmaana munitsipaalomandisse antud maa sihtotstarbe muutmise protsessi. Töötada välja ning rakendada munitsipaalmaa sihtotstarbe muutmise lihtsustatud kord hiljemalt 1.10.2009
4. Reguleerida õiguslikult või määrata reformimata riigimaade nõuvalitseja, kes on kohustatud tagama nimetatud maa-aladel omaniku kohustuste, sealhulgas heakorra tagamisel, täitmise. Kuni reformimata ja hooldamata riigimaa üleandamiseni kohalikele omavalitsustele, sealhulgas linnametsade munitsipaliseerimiseni peaks omavalitsuste ja riigi vahel olema sõlmitud halduslepingud, millega tagatakse nende maade hooldamise riiklik finantseerimine. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulutused tuleb katta riigieelarvest, 2010. aastal vähemalt 2009. a mahus. Tagada reaalselt kohalike omavalitsuste eelarvete tulubaasi vähenemise kompenseerimine, mis tuleneb 12.03.2008 vastu võetud ja 01.01.2009 jõustunud maamaksuseaduse § 4 lg 2 muutmisest.
5. Detailsemad ettepanekud maareformiseaduse ja teiste keskkonnavalaste seaduste muutmise kohta on esitatud lisas.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad

1. Riigi maareservi moodustamise põhimõtted on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse poolt 2008. aasta jaanuaris. Riigi maapoliitika eesmärk on maareform lõpule viia.
2. 14.06.2009 jõustunud riigivara seaduse muutmise seaduse kohaselt võib riigivara valitseja võõrandada riigile kuuluvat elamumaa sihtotstarbega hoonestamata kinnisasja maa

asukohajärgsele kohalikule omavalitsusele Vabariigi Valitsuse otsusel, kusjuures kinnisasja müügihinnaks on 65 % selle harilikust väärtusest.

3. Maa tasuta munitsipaalomandisse andmist reguleerib maareformi seaduse § 28 lg 1 ja 2, mille kohaselt omavalitsustel on võimalik taotleda nii oma ülesannete täitmiseks kui arenguks vajalikku maad.
4. Keskkonnaministeerium ei pea eraldi korra väljatöötamist sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmiseks otstarbekaks.
5. Keskkonnaministeerium ei näe võimalusi eraomanikelt avalike ülesannete täitmiseks ostetava/võõrandatava maa riigi poolset nõ maaga kompenseerimiseks. Võõrandatavad maatükid on üldjuhul väikesed ja samas vääringus maaüksuste moodustamine eraomandisse andmiseks ebaotstarbekas.
6. Maareformi seaduse kohaselt nn. jätkuvalt riigi omandis oleva maa osas teostab omaniku õiguste ja kohustuste täitmist vastavalt maa riigi omandisse jätmise korrale maavanem (riigimaa ajutine valitseja). Samuti on reguleeritud erinevate seaduste ja kordadega olulisemates valdkondades jätkuvalt riigi omandis oleva maal omaniku esindaja kohustuste täitmine (metsaseadus, planeerimisseadus, maaparandusseadus, jäätmeseadus). Arvestades kujunenud majandusolukorda ning sellest tulenevalt ka riigieelarve võimalikku mahtu 2010. aastal on vähetõenäoline, et KKM eelarves (*reformimata riigimaade hooldamiseks*) vahendeid piisab.
7. Keskkonnaministeeriumi konkreetsed seisukohad maareformiseaduse ja teiste keskkonnaalaste seaduste muutmise kohta on esitatud lisan, samuti nende konkreetsete ettepanekute osas saavutatud kokkulepped.

Kokkulepe:

1. Kohalikud omavalitsused jätkavad nende kasutusse antud kaardirakenduse täitmist ning piiritlevad veel reformimata maale esitatud tagastamise ja erastamise nõuded, samuti kasutusvaldusesse antava vaba põllumajandusmaa ning taotlusteta maa. Riik jätkab: ministeeriumide huvide selgitamist, tööd kohalike omavalitsuste poolt esitatud andmete põhjal ning abistab kohalikke omavalitsusi, kutsub koolitusele jne. Kohalike omavalitsuste taotlused enne natsionaliseerimist omavalitsustele kuulunud maade munitsipaliseerimiseks rahuldatakse kõigi nende maade osas, millel ei ole või millele ei kavandata riigile tema ülesannete täitmiseks olulisi objekte. Ministeerium ja Maa-amet on võtnud teadmiseks, et üleriigiliste omavalitsusliitude koostöökogu poolt on esitatud ettepanekud MRS §-de 25 ja 28 muutmiseks.
2. Jätkatakse läbirääkimisi süsteemi loomiseks, et katta omavalitsuste kulutused seoses eraomanikelt avalike ülesannete täitmiseks (teed, tänavad, pargid, mänguväljakud, kalmistud) ostetava maaga.
3. Keskkonnaministeerium valmistab ette maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu, milles kavandatakse maareformi lõpetamiseks vajalikud seadusemuudatused; omavalitsused keskenduvad maareformi toimingute kiiremale lõpule viimisele, mis läbi viiakse miinimumini nn. jätkuvalt riigi omandis oleva maa pindala.

Eriarvamus:

Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb jätkuvalt:

1. Enne natsionaliseerimist omavalitsustele kuulunud maade munitsipaliseerimist ilma eranditeta.
2. Vabariigi Valitsuselt riigi maapoliitika põhimõtete selget defineerimist ning omavalitsustele seadusega pandud ülesannete täitmiseks ja arengu tagamiseks vajaliku maa munitsipaliseerimise küsimuse lahendamist, sealhulgas arendustegevuseks ja ettevõtluse soodustamiseks.
3. Läbirääkimiste jätkamist kahepoolset aktsepteeritavate tingimuste osas, mille täitmisel on osapooled nõus menetlema sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise ettepanekuid ning seadusandluse muudatustes kokkuleppimist, mis võimaldaks kohaliku omavalitsuse omandis oleva kinnisvara, mis asub sotsiaalmaal, müüki lihtsustatud korras, ilma riigiorganitega kooskõlastamata.

4. Süsteemi loomist, mis kataks omavalitsuste kulutused eraomanikelt seoses avalike ülesannete täitmiseks (teed, tänavad, pargid, mänguväljakud, kalmistud) ostetava maaga. Lihtsustada sotsiaalmaana munitsipaalomandisse antud maa sihtotstarbe muutmise protsessi. Töötada välja ning rakendada munitsipaalmaa sihtotstarbe muutmise lihtsustatud kord hiljemalt 1.05.2010
5. Reformimata riigimaade nõuvalitseja määramist, kes on kohustatud tagama nimetatud maa-aladel omaniku kohustuste, sealhulgas heakorra tagamisel, täitmise. Kuni reformimata ja hooldamata riigimaa üleandmise kohalikele omavalitsustele, sealhulgas linnametsade munitsipaliseerimiseni omavalitsuste ja riigi vahel halduslepingute sõlmimist, millega tagatakse nende maade hooldamise riiklik finantseerimine.
6. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulutuste katmist riigieelarvest vähemalt 2009. aasta mahus.
7. Kohalike omavalitsuste eelarvete tulubaasi vähenemise kompenseerimist täies mahus, mis tuleneb 12.03.2008 vastu võetud ja 01.01.2009 jõustunud maamaksuseaduse § 4 lg 2 muutmisest.

VI.II. STRUKTUURIVAHENDID

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Rääkida läbi Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamise avaliku sektori poolse osaluse katmise küsimused:
  - 1.1. kavandada riigieelarves riigipoolne osalus kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitselistes ja veeprojektides 2010. aastal ja jätkata seda kuni rahastamisperioodi lõpuni 2013. aastal. (*Üleriigilised omavalitsusliidud on jätkuvalt seisukohal, et riigi poolt Euroopa Liiduga liitumisel võetud tähtajalised kohustused on riigi kohustused ning nende tähtajaline täitmine on võimalik ainult riigipoolse jätkuva kaasfinantseerimise olemasolul. Omavalitsusliitude Koostöökogu ei nõustu riigieelarves eraldiste puudumisega kohalike omavalitsuste keskkonna ja veemajanduse alaste investeeringute kulude osaliseks katmiseks EL fondidest rahastatavates keskkonna-kaitselistes ja veemajanduse ehitusprojektides mis kavandatakse aastateks 2007-2013.*)
  - 1.2. kavandada Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu vahendid täiendavaks toetuseks kohalikele omavalitsuste eelarvetele, et tagada perioodil 2007-2013 omaosalus veeprojektides, mille kaasfinantseerimise määr ületab 15%.
  - 1.3. kavandada jätkuvalt riigieelarves vahendid omavalitsusüksustele alla 2000 IE reoveekogumisaladel investeeringute teostamiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Täiendavate vahendite eraldamine riigieelarvest 2007-2013 perioodi veemajandusprojektidele ei ole praegustes majandustingimustes reaalne.
2. Täiendavaid rahalisi vahendeid EL rahastamisperioodi 2007-2013 Ühtekuuluvusfondi veeprojektidele on tänases majandussituatsioonis SA KIK kaudu äärmiselt keeruline leida. Riigieelarve kulude katteks on SA KIK keskkonnaprogrammi vähendatud 350 miljoni krooni võrra.

Eriarvamus

Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb jätkuvalt:

1. Riigieelarves kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitselistes ja veeprojektides osalemise 2010. aastal ning selle jätkamist kuni rahastamisperioodi lõpuni 2013. aastal.
2. Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu täiendavaks toetuseks vahendite leidmiseks kohalikele omavalitsuste eelarvetele, et tagada perioodil 2007-2013 omaosalus veeprojektides, mille kaasfinantseerimise määr ületab 15%.

3. Riigieelarves vahendeid omavalitsusüksustele alla 2000 IE reoveekogumisaladel investeringute teostamiseks.

Kokkulepe

1. Jätkata läbirääkimisi Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamise avaliku sektori poolse osaluse katmise küsimustes.
2. Muudatused struktuurvahendite valdkondlikes rakenduskavades räägitakse läbi kohalike omavalitsustega.

VI.III. MUUD OLULISED KESKKONNAVALDKONNA KÜSIMUSED

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Kaasates KOV juriste, korrastada strateegilise keskkonnamõju hindamise regulatsioon, muutes seda selgemaks ja täpsemaks.
2. Täiendada õiguslikku regulatsiooni selliselt, et kohalikul omavalitsusel oleks Looduskaitseaduse alusel antavate puude reielubade väljastamisel õigus nõuda puu raieloa taotlejalt rahalise kohustuse kandmist/tasu maksmist.
3. Täpsustada tiheasustusala läbivate ohtlike veoste kui ka ohtliku ettevõtte ja muude ohtlike ettevõtete vastutuskindlustuse kohustus raudteeseaduses ja kemikaaliseaduses.
4. Korrastada kohaliku omavalitsuse poolt teostatava keskkonnajärelevalve/ üldisemalt KOV poolt teostatava järelevalve/ õiguslik normistik nii, et KOV keskkonnakaitse inspektoril/ametnikul oleks kõigis KOV puudutavates valdkondades või vähemalt KOV volikogu poolt kehtestatud eeskirjade puhul õigus ettekirjutuse tegemiseks ning selle täitmata jätmisel kohaldada asendustäitmist või sunniraha.
5. Töötada välja ja rakendada regulatsioon tootjavastutuse rakendamiseks trükitoodetest tekkivatele jäätmetele.
6. Mitte vähendada kohaliku omavalitsuse pädevust ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse hinna määramisel.
7. Mitte muuta keskkonnatasude seaduse regulatsioone selliselt, et proportsiooni olmejäätmete prügilasse ladestamise saastetasu jaotumisest riigieelarve ja KOV eelarvete vahel muudetakse KOV eelarvete kahjuks ja selle tõttu väheneks saastetasu laekumine kohalike omavalitsuste eelarvetesse.
8. Mitte kavandada kohaliku jäätmemaksu kehtestamist. Selle asemel algatada arutelu üleriigilise jäätmemaksu kehtestamise võimalikkusest ning selle eeldatavast jaotumisest riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel, eesmärgiga loobuda olmejäätmete ladestamise saastetasust alates sellest hetkest, kui kehtestatakse üleriigiline jäätmemaks.
9. Pidada otstarbekaks, et kõigi keskkonnatasude osas sätestataks tasu jaotumine riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel (solidaarsuse komponent ja regionaalsuse e. kohalik komponent) nii tavamäärade kui ka kõrgendatud maksumäärade korral.
10. Pidada võimalikuks ja soovitavaks keskkonnatasude määrade vähendamist valdkondades, kus eesmärgid on juba saavutatud või normaalset heaolu tagavast tasemest isegi allapoole mindud.
11. Kavandada pakendiseaduse § 26 (Järelevalve) muutmine linna- ja vallavalitsuste järelevalvekohustuse ulatuse osas. Järelevalve pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise üle ei peaks kuuluma kohalike omavalitsuse ülesannete hulka.
12. Vaadata üle ja rääkida läbi sademevee maksustamise alused ja regulatsioonid.
13. Taotleda õigusaktides õiguselgust ja õiguskindlust, täpsustada jätkuvalt ülesannete ja vastutuse jagunemist riigi ja kohalike omavalitsuste vahel.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Looduskaitse seaduse kohaselt tohib tiheasustuselal asuvaid üksikpuid, välja arvatud kasvav mets metsaseaduse tähenduses ja viljapuud, raiuda kohaliku omavalitsuse loal. Loa andmise tingimused ja korra kehtestab kohalik omavalitsus. Raieloa eest raha küsimise piirang ei tulene looduskaitse seadusest.
2. Keskkonnaalaste õigusnormide täitmise üle järelevalve teostamist reguleerib KeJS, mis annab ka KOV keskkonnakaitseinspektorile keskkonnakaitse- ja -kasutuselaste õigusaktide nõuete rikkumisel õiguse teha ettekirjutus. Seega pole täna keskkonnakaitse valdkonnas ettekirjutuse tegemiseks ja ATSS järgi ka asendustäitmise tegemiseks takistust. Käesoleval ajal on menetluses keskkonnavaldkonna seaduste vastutuse ja järelevalvega seotud sätete muutmise seaduse eelnõu, mis muuhulgas hõlmab ka haldussunnivahendite regulatsiooni sisseviimist keskkonnavaldkonna seadustesse, kus see puudub, ning seadustes, kus see on reguleeritud, vajaduse korral regulatsiooni täpsustamist ning sunniraha ülemmäära tõstmist).
3. Kogu EL-s on üleriigiline jäätmemaks tundmatu – kõikjal, kus see on rakendunud, on see kohalik maks, mis ei ole olnud takistuseks selle kogumiseks koos maamaksuga (st maksuameti kaudu). Antud teema vajab kindlasti edasist arutelu, sest praegune saastetasu mudel on ebarahuldav mitmel põhjusel, eelkõige ka selle, et laekumised vähenevad ladestamise vähenemise tõttu lähiaastatel järsult. KKM ei pea jäätmemaksu kehtestamist vältimatuks, kui KOV-d seda vastustavad – tegemist on eelkõige lisavahenditega KOV-de tegevuse toetuseks.
4. Praeguse süsteemi järgi kogutakse suurem osa keskkonnatasude rahast KIK-i, kus see jagatakse vastavalt riigi keskkonnakaitse prioriteetidele ja keskkonnainvesteeringute vajadustele kogu Eestis. Selline lahendus tagab riigi seisukohast ressursside otstarbeka kasutuse ning läbipaistvuse. Süsteemi muutmisel “hajuks” keskkonnatasude laekumine paljude KOVide vahel ja vaid mõnele üksikule KOVile laekuks piisavalt vahendeid, et suuremaid keskkonnakaitseinvesteeringuid finantseerida.
5. Pakendijäätmed on osa olmes tekkivatest jäätmetest, nende kogumisel tuleb lähtuda otseselt ka kohalikest jäätmehoolduseeskirjast. KOV volikogu määruse täitmise üle on ka KOV järelevalve põhjendatud. Küsimus vajab põhjalikumat analüüsi Keskkonnajärelevalve seaduse raames, mille kohaselt praegu on ka KOV ametlik keskkonnajärelevalve asutus (lisaks Riiklik KKI).

Kokkulepe:

1. Keskkonnaministeerium kaasab järgmise keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimise seaduse muutmise seaduse ettevalmistamisse üleriigiliste omavalitsusliitude esindaja.
2. Keskkonnaministeerium tõstatab tiheasustusala läbivate ohtlike veoste kui ka ohtlike ettevõtete vastutuskindlustuse kohustuse teema MKM töörühmades, milles osalevad ka keskkonnaministeeriumi esindajad.
3. Pooled pööravad tähelepanu sellele, et korrakaitse seaduse eelnõuga sätestataks regulatsioon, mis näeks kõigile järelevalve teostajatele ette võimaluse rakendada ettekirjutust, asendustäitmist ja sunniraha järelevalve meetmena, ilma selleta, et eriseadus seda kordaks.
4. Muudes küsimustes jätkatakse läbirääkimisi.

Eriarvamus:

Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb jätkuvalt:

1. Regulatsiooni loomist tootjavastutuse rakendamiseks trükitoodetest tekkivatele jäätmetele.
2. Kohaliku omavalitsuse pädevuse vähendamise kavatsusest loobumist ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse hinna määramisel.
3. Keskkonnatasude seaduse regulatsioonide muutmist selliselt, et proportsioon olmejäätmete prügilasse ladestamise saastetasu jaotumisest riigieelarve ja KOV eelarvete vahel muudetakse KOV eelarvete kasuks.
4. Kohaliku jäätmemaksu kehtestamisest loobumist. Algatada arutelu üleriigilise jäätmemaksu kehtestamise võimalikkusest ning selle eeldatavast jaotumisest riigieelarve ja kohalike

omavalitsuste eelarvete vahel, eesmärgiga loobuda olmejäätmete ladestamise saastetasust alates sellest hetkest, kui kehtestatakse üleriigiline jäätmemaks.

5. Kõigi keskkonnatasude osas nende jaotumise riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel nii tavamäärade kui ka kõrgendatud maksumäärade korral arvestades solidaarsuse- ja regionaalsuse e. kohalikku komponenti.
6. Keskkonnatasude määrade vähendamist valdkondades, kus eesmärgid on juba saavutatud või normaalset heaolu tagavast tasemest isegi allapoole mindud.
7. Pakendiseaduse § 26 (Järelevalve) muutmist linna- ja vallavalitsuste järelevalvekohustuse ulatuse osas. Järelevalve pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise üle ei peaks kuuluma kohalike omavalitsuse ülesannete hulka.
8. Sademevee maksustamise aluste ja regulatsioonide ülevaatamist ja läbirääkimiste jätkumist selles küsimuses.

VII Muud küsimused:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Algatada riigieelarveseaduse paragrahv 9 muudatus põhimõtete sätestamiseks, et kui eelarveläbirääkimistel kokkulepet ei saavutata, otsustab tasandusfondi suuruse riigieelarves Riigikogu ning läbirääkimiste käigus antakse Valitsuskomisjonile õigus pidevalt esitada omapoolseid kompromissettepanekuid Vabariigi Valitsuse nimel.
2. Lahendada halduslepingute sõlmimisega kaasnevad probleemid, sh vajadusel muutes haldusmenetluse ja halduskoostöö seadusi. Kindlustada halduslepingutega riigile võetud finantskohustuste täitmine. Ettepanekud halduskoostöö probleemide osas on lisas.
3. Teha ettepanek Siseministeriumile vaadata koos omavalitsusliitudega läbi omavalitsuste ülesanded kriisireguleerimise korraldamisel ja valmisoleku korraldamisel, hinnata nende maksumus ning lahendada nende rahastamise küsimused.
4. Teha Siseministeriumile ettepanek algatada seaduse eelnõu pealinna staatuse määratlemiseks mille raames sätestatakse nii Tallinna kui pealinna eristaatus ja tagatakse suuremate omavalitsuste otsustusprotsessi piisav paindlikkus.
5. Määratleda maakonnakeskuste funktsioonid.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Arutada tasandusfondiga seonduvaid küsimusi ka uue riigieelarve baasseaduse redaktsiooni koostamise käigus.
2. Alustada läbirääkimisi Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute 2 ja 3 osas.
3. Valitsuskomisjon ei pea pealinna staatuse eelnõu koostamist vajalikuks.
4. Maakonnakeskuste funktsioonide määratlemise küsimus vajab täpsemat sisustamist.

Kokkulepe:

1. Riigieelarve seaduse uue redaktsiooni koostamisel räägitakse kohalike omavalitsuste liitudega läbi omavalitsusliitude koostöökogu ettepaneku punktis 1 toodud põhimõtete sätestamises.
2. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute 2 ja 3 osas alustatakse läbirääkimisi.

Eriarvamus:

Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb jätkuvalt:

1. Seaduse eelnõu algatamist pealinna staatuse määratlemiseks, mille raames sätestatakse nii Tallinna kui pealinna eristaatus ja tagatakse suuremate omavalitsuste otsustusprotsessi piisav paindlikkus.

VIII Lõppsätted

Vabariigi Valitsus esitab käesolevad läbirääkimiste tulemused koos 2010. aasta riigieelarve eelnõuga Riigikogule.

Siim Kiisler

(allkirjastatud digitaalselt)
Regionaalminister,
Valitsuskomisjoni esimees

Urmas Kruuse

(allkirjastatud digitaalselt)
Eesti Linnade Liidu juhatuse
esimees

Kurmet Müürsepp

(allkirjastatud digitaalselt)
Eesti Maaomavalitsuste Liidu
esimees

Tallinnas 25. septembril 2009.a.